

Vargamäe muusikal ja «Valgus Koordis»

Muusikal

«Vargamäe tõde ja õigus»
Libretist ja lavastaja Ago-Endrik Kerge, muusikaline juht ja dirigent Aivo Välja, kunstnik Liina Pihlak

REIN VEIDEMANN
rein.veidemann@postimees.ee

Tõnu Raadiku ja Endrik Kerge kahevaatuselise muusikali «Vargamäe tõde ja õigus» esimese vaatuse lõpuks sai mulle selgeks, et ütlemaks midagi Estonia teatri uue teose kohta, tuleb vabastada end kogu varasemast Tammsaare teatritõlgenduslikust kogemusest.

Siinkirjutajale tähendab see vähemalt Panso, Toominga ja Mikiveri kõrvalejätmist. Ometi otsib iga tõlgendaja mingit tuge ja kättesaadavaim selleks on võrdlus. Ent millega võrrelda seda iseenesest kiiduväärt väljakutset? Sest väljakutse on see juba žanri poolest.

Muusikaline draama

Kavalehelt leiame määratluse «muusikal». Ja kui avamängu hingestatud fraasidest kõlasid läbi kirikukellade kuma – muide korduv motiiv! – ning igavikulisele häalestav ülev kurbus, siis oli esimene mõte: siit saame oma «Viulda-ja katusel».

Nii see siiski ei läinud ja pigem näib õigus olevat heliloojal endal, kes ühes oma intervjuus teost muusikaliseks draamaks nimetas. Olgu tõesti siinkohal Raadikule kummar-

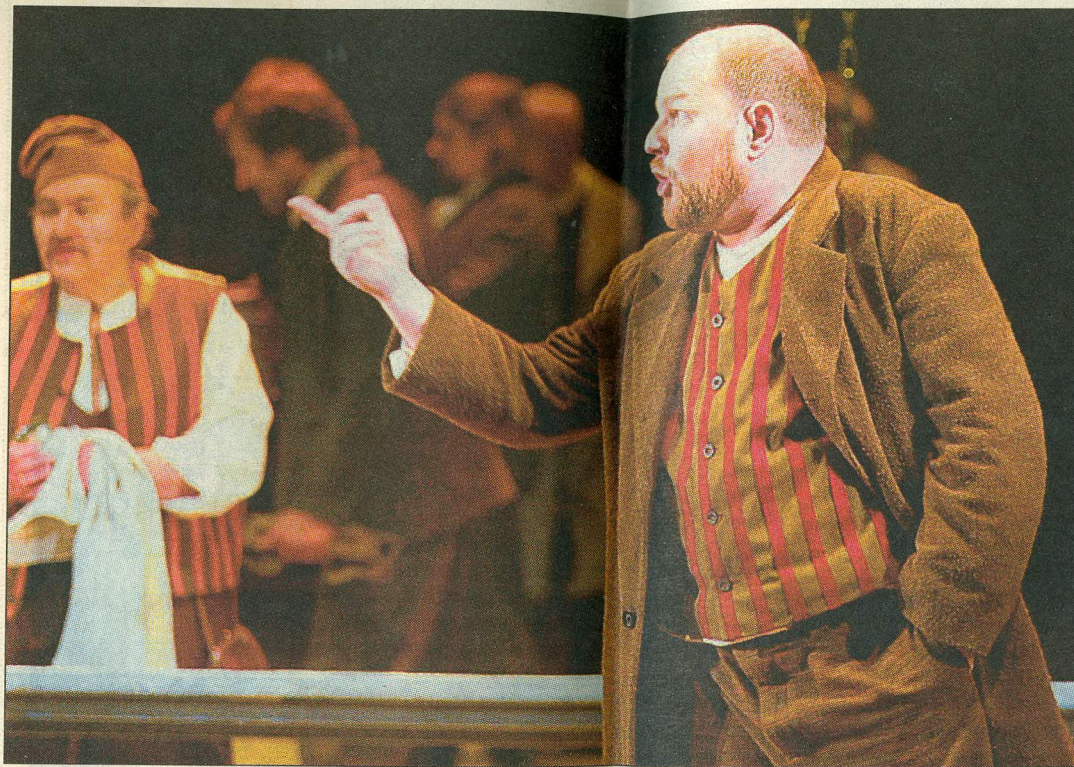
dus tehtud, sest ainuüksi juba kõrtsistseeni saatev veidi broadwayliku bravuuriga muusika vääriskogu etendust.

Kujutlesin endamisi võimast elamust, mille saaksin, kui Raadiku muusika kõrvale või peale oleks loetud «Tõde ja õigus». Meenus kadunud Lepo Sumera hinoorium Eesti Vabariigi 80. aastapäevaks, milles muusikalised passaažid vaheldusid Ain Lutsepa loetud lõikudega Läti Henriku kroonikast. Ent valitud on siiski lavastuse tee. Ja see toob esile ka kohe riskid, millega arvestama peab.

«Tõde ja õigus» pole ainult eesti kirjanduse üks kesksemaid tekste. See on juba osa eesti omamütoloogiast, üks meie rahvuslikke tüvitekste. Selle dramatiseerimisel võidakse jõuda tekstitaguste kollektiivpsühholoogiliste ja emotsionaalsete allikate võimendamiseni, aga võidakse jõuda ka plakatlikkuseni, liha ja vereta sümboolse abstraktsuseni.

Olen oma loengutes, mis käsitlevad Leberechti «Valgust Koordis», püüdnud jõuda arusaamiseni, mida see kurioosne tekst endast kujutab. Leberecht nimelt kasutas ära enamiku eesti talupoegliku ühiskonna arhetüüpe ja asetas nad totalitaarse režiimi raamistikku ning propaganda teenistusse.

See oli saatanlik käik, sest lugeja (ja ka «Valgus Koordis» filmi vaataja) tajus jutustuste tegelastes Tammsaare «Tõe ja õiguse» tegelasi (Paul Runge on sama «kandiline» nagu Vargamäe Andres, jutustus algab

«Vargamäe» muusikali suurim õnnestumine on Jassi Zahharovi Pearu.

Peeter Langovits

Runge ja Aino ühise talu rajamisega ja lõpeb soo kuivendamise ja Aino ühise lapse kui tuleviku sümboliga).

Klišeelikult kõle

See oli sakraalsete motiivide astendus, millest sai aga ühel hetkel pelk plakat. Midagi taolist juhtub nüüd ka «Vargamäe» muusikaliga. Tundub, et vähemasti eesti vaataja jaoks. Sest süžee on ju kõigil teada, arhetüübid äratuntavad. Mis jääb näitlejatel/laul-

jatel üle? Üksnes markeerida kirjanduslikke kujusid. Neist saavad märkide märgid: Krööt oma «heleda jaelega», Andres oma raskemeelsusega, poole etendusest naeru kõkutav Mari ja riualik Pearu.

Kardan olla ülekohtune, kuid ometi pean tunnistama klišeelikku kõledust, mida mitmed osatäitmised kandsid.

«Vargamäe» muusikali suurim õnnestumine on Jassi Zahharovi Pearu, kandvamad stseenid seostuvad kõrtsiga. Kogu teose sakraalne ja reli-

gioosne tõlgendus ning etnograafiline lavapilt viib mõttele, et etendus on mõeldud kollektiivpatriootiliseks aktiks. Ja ilmselt on selle turundusstrateegia seotud ka «Welcome to Estonia» projektiga, millest kõnelevad kavalehe kolmekeelsed kokkuvõtted ning vene- ja ingliskeelsed tiitrid lava kohal.

«Vargamäe tõde ja õigus» lõpeb küsimusega «Aga mis siis on?», kui Vargamäel pole armastust. Siinkirjutaja jaoks lõppes etendus küsimusega «Mis see siis ikkagi oli?».